

Samorząd
Województwa Opolskiego

REGIONALNY OŚRODEK POLITYKI SPOŁECZNEJ W OPOLU

Obserwatorium Integracji Społecznej
45-315 OPOLE ul. Głogowska 25C
TEL. (77) 44 15 250; 44 16 495 FAX (77) 44 15 259

ROPS w Opolu

OIS.4011-3-9/11

DIAGNOZA SYTUACJI EKONOMII SPOŁECZNEJ W WOJEWÓDZTWIE OPOLSKIM

Wstęp

Walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym to obecnie jeden z podstawowych celów polityki społecznej w województwie opolskim¹. Aktywizacja i inkluzja jednostek i grup zagrożonych marginalizacją jest możliwa poprzez zastosowanie instrumentów usamodzielniania beneficjentów pomocy społecznej poprzez pracę. Pasywne formy wsparcia – charakterystyczne dla modelu *welfare state*, okazały się w znacznej mierze nieskuteczne, nie aktywizując klientów pomocy społecznej². Świadczenia kierowane do beneficjentów doprowadzają w wielu wypadkach do powstawania syndromu wyuczonej bezradności i postawy roszczeniowej klientów pomocy społecznej.

Samorząd Województwa Opolskiego dostrzegł znaczenie nowych form wsparcia charakterystycznych dla innowacyjnego modelu aktywnej polityki społecznej. Model ten wymaga współdziałania – partnerstwa wszystkich trzech sektorów, dlatego jest wyrazem funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego w sferze polityki społecznej, zawierając postulaty aktywności, dobrowolności, samorządności oraz swoistej umowy społecznej – partnerstwa w miejsce rywalizacji³.

Spośród realizatorów aktywnej polityki społecznej szczególną rolę odgrywają podmioty ekonomii społecznej. Podmioty te mogą posiadać różne formy organizacyjne⁴. Przedsiębiorstwa społeczne w przeciwieństwie do przedsiębiorstw komercyjnych nie są nastawione wyłącznie na maksymalizację zysku finansowego, realizując także cele społeczne.

Promocja innowacyjnych form pomocy oraz podkreślanie znaczenia gospodarki społecznej przyczyniają się do tworzenia spójności społecznej. Jest to nowoczesna wizja aktywizacji, nakierowana na włączenie jednostki w nurt życia wspólnoty lokalnej przez

¹ Zob. Obserwatorium Integracji Społecznej ROPS w Opolu, *Aktywna polityka społeczna w woj. opolskim – przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. Raport z badania regionalnego Obserwatorium Integracji Społecznej ROPS w Opolu*, Opole 2010, [dostęp 23.01.2011], na stronie: <http://ois.rops-opole.pl/>.

² M. Rymśza, *Aktywna polityka społeczna w teorii i praktyce*. w: T. Kaźmierczak, M. Rymśza (red.), *W stronę aktywnej polityki społecznej*, Warszawa 2003, s.30-31.

³ Por. P. Gliński, B. Lewenstein, A. Siciński (red.), *Samoorganizacja społeczeństwa polskiego: Trzeci sektor*, Warszawa 2002, s.314-315.

⁴ Zob. J.J. Wygnański, *Przedsiębiorstwo społeczne. Antologia kluczowych tekstów*, Warszawa 2008, s. 141-278

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

możliwość świadczenia przez nią pracy⁵. Ma to szczególne znaczenie w integracji środowisk lokalnych, a przez to w inkluzji społecznej marginalizowanych grup.

1. Podstawowe dane demograficzne

Na rozwój całego sektora gospodarki społecznej mają wpływ uwarunkowania społeczne, demograficzne, ekonomiczne i kulturowe Śląska Opolskiego.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego woj. opolskie w 2010 r. zamieszkiwało 1 028 585 mieszkańców, z czego 531 064 to kobiety. Ogół mieszkańców Opolszczyzny to 2,7 % ogólnej liczby mieszkańców Polski.

Na terenie woj. opolskiego zlokalizowane są:

- 3 gminy miejskie,
- 32 gminy miejsko-wiejskie,
- 36 gmin wiejskich.

Woj. opolskie ma dobrze rozwiniętą sieć dróg krajowych i wojewódzkich, w tym odcinek autostrady A4.

Tabela 1. Liczba ludności woj. opolskiego w stosunku do ludności Polski

Wyszczególnienie	Woj. opolskie		Polska (ogółem)	
	Liczba	Strukturalnie	Liczba	Strukturalnie
Ludność ogółem	1 028 585	2,70%	38 200 037	100%
Powierzchnia w km ²	9 412	3,01%	31 268	100%

Źródło: Obliczenia własne na podstawie: GUS. *Stan i struktura ludności oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2010 r. Stan na 31XII*

Tabela 2. Powierzchnia i ludność woj. opolskiego - podział powiatowy

Lp.	Woj. opolskie	Powierzchnia		Ludność	
		w km ²	w odsetkach	liczba mieszkańców	w odsetkach
		9 412	100,0	1 028 585	100,0
<i>z tego powiat:</i>					
1.	brzeski	876	9,4	92 002	8,9
2.	głubczycki	673	7,1	49 091	4,8
3.	kędzierzyńsko-kozielski	625	6,6	99 881	9,7
4.	kluczborski	852	9,1	68 574	6,7
5.	krapkowicki	442	4,7	66 539	6,5
6.	Opole miasto	97	1,0	125 710	12,2
7.	namysłowski	748	7,9	43 826	4,3
8.	oleski	973	10,4	67 000	6,5
9.	opolski	1 586	16,8	135 313	13,2
10.	prudnicki	572	6,1	58 509	5,7
11.	strzelecki	744	7,9	78 975	7,7
12.	nyski	1 224	13,0	143 165	13,9

Źródło: Obliczenia własne na podstawie: GUS. *Stan i struktura ludności oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2010 r. Stan na 31XII*

⁵ H. Kaszyński, *Ekonomia społeczna i praca socjalna. Razem czy osobno?*, [w:] J. Starga – Piasek (red.), *Ekonomia społeczna perspektywa rynku pracy i pomocy społecznej. Ex Libris Pracownika Socjalnego*, Warszawa 2007, s.75.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

koordynacja
na rzecz
aktywnej
integracji

Centrum
Rozwoju
Zasobów
Ludzkich

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Według analiz Departamentu Polityki Regionalnej i Przestrzennej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego - począwszy od 2000 r. - w woj. opolskim występuje ujemny przyrost naturalny. Zjawisko to znacznie osłabia potencjał ludnościowy, a także ma destrukcyjny wpływ na strukturę ludnościową regionu. Może to nieść za sobą wiele konsekwencji. Jedną z nich jest zjawisko starzenia się społeczeństwa, co z kolei wpływa m.in. na stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym do ludności w wieku produkcyjnym (wieku aktywności zawodowej) ⁶.

Ludność woj. opolskiego według ekonomicznych grup wieku wynosi:

- 173 242 osoby w wieku przedprodukcyjnym,
- 676 427 osób w wieku produkcyjnym,
- 178 916 osób w wieku poprodukcyjnym.

Liczba ludności w wieku aktywności zawodowej (liczba osób zdolnych do pracy w wieku produkcyjnym) stanowi 65,8 % ogólnej liczby mieszkańców Opolszczyzny. Należy wszakże pamiętać, że część osób aktywnych zawodowo stanowią osoby niepełnosprawne, chore, długotrwale bezrobotne i inne osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym. To ta grupa powinna być w pierwszej kolejności aktywizowana poprzez sektor ekonomii społecznej.

Tabela 3. Ludność wg ekonomicznych grup wieku

Wyszczególnienie	Stan i struktura ludności wg ekonomicznych grup wieku w 2010 r.						
	Ogółem	w tym w wieku:					
		przedprodukcyjnym 0 - 17 lat	%	produkcyjnym 18 - 59/64	%	poprodukcyjnym 60/65 i więcej	%
Polska ogółem	38 200 037	7 140 156	19	24 615 248	64	6 444 633	17
woj. opolskie	1 028 585	173 242	17	676 427	66	178 916	17

Źródło: GUS, *Stan i struktura ludności oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2010 r. Stan w dniu 31 XII*

Tabela 4. Ruch naturalny ludności w woj. opolskim - na 1000 mieszkańców w 2010 r.

Wyszczególnienie	Małżeństwa	Urodzenia żywe	Zgony	Przyrost naturalny
Woj. opolskie - ogółem	5 693	9 163	9 882	-719

Źródło: *Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie opolskim w 2010 r.*, Urząd Statystyczny w Opolu 2011

⁶ Zob. R. Radziński, K. Szczygielski, T. Soldra-Gwizdź, *Grupy szczególnie zagrożone wykluczeniem społecznym - aspekt demograficzny. Województwo opolskie w latach 2009-2030 wraz z komentarzem Obserwatorium Integracji Społecznej*. OIS ROPS w Opolu.

2. Wskaźniki dotyczące zatrudnienia w województwie opolskim

Na rozwój ekonomii społecznej w skali województwa mogą mieć wpływ takie wskaźniki jak: współczynnik aktywności ekonomicznej ludności oraz stopa bezrobocia, a także inne wskaźniki makroekonomiczne.

Współczynnik aktywności ekonomicznej ludności (BAEL) w woj. opolskim wyniósł drugim kwartale 2011 r. 54,0 %. Natomiast wskaźnik zatrudnienia mierzony w tym samym badaniu przyjął wartość 48,4 %. Są to wartości nieco niższe niż średnie dla Polski, wynoszące odpowiednio 56,0% oraz 50,7 %.

Tabela 5. Stosunek ludności aktywnej zawodowo do ludności biernej zawodowo w woj. opolskim i Polsce ogółem

Wyszczególnienie	Woj. opolskie	Polska (ogółem)
	Procent w stosunku do liczby mieszkańców woj. opolskiego	Procent w stosunku do ludności Polski
Aktywni zawodowo	54,0	56,0
Bierni zawodowo	46,0	44,0

Źródło: GUS. Kwartalna informacja o rynku pracy w II kwartale 2011 r.

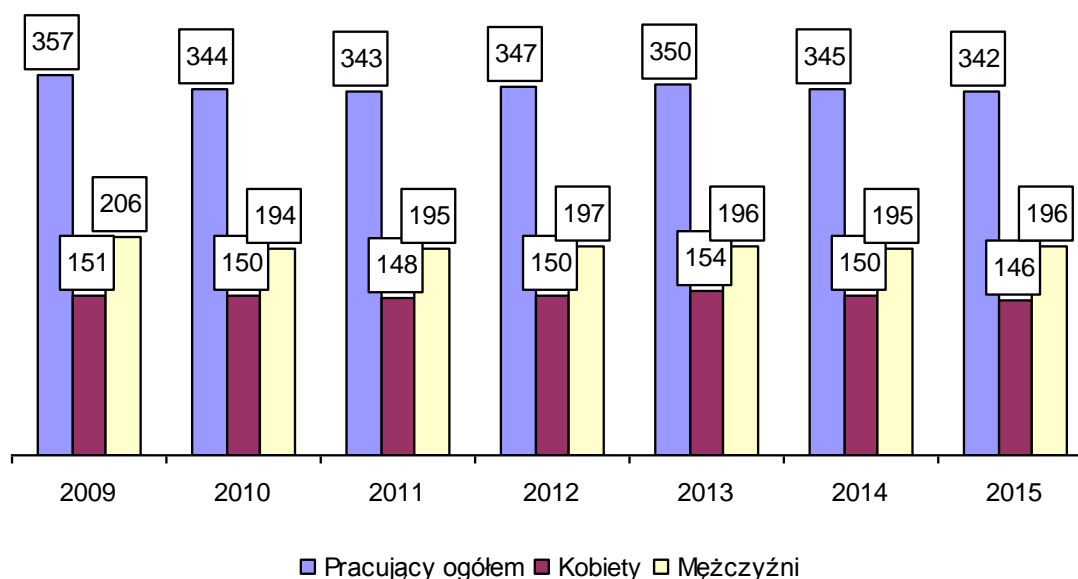
Według danych GUS na koniec września 2011 r. ogólna liczba zarejestrowanych bezrobotnych w woj. opolskim wyniosła 45,2 tys. osób. Stopa bezrobocia kształtowała się na poziomie 12,6 % i była nieco wyższa niż kraju (11,8 %).

Dane MPiPS wskazują, że udział osób długotrwale bezrobotnych (powyżej 12 miesięcy) wśród ogółu bezrobotnych w woj. opolskim jest jednym z najniższych w kraju i wynosi 24 %. Należy podkreślić, że osoby w wieku produkcyjnym, długotrwale bezrobotne są kategorią, której szczególnie trudno powrócić na rynek pracy.

Tabela 6. Liczba bezrobotnych oraz stopa bezrobocia w poszczególnych powiatach woj. opolskiego wg stanu na 30 września 2011 r.

Lp.	Wyszczególnienie	Ogółem	Bezrobotni zarejestrowani (w tysiącach)	Stopa bezrobocia (do aktywnych zawodowo) w %
	Woj. opolskie ogółem	1 028 585	45,2	12,6
1.	brzeski	92 002	6,0	20,2
2.	głubczycki	49 091	2,7	16,1
3.	kędzierzyński-kozielski	99 881	4,2	12,3
4.	kluczborski	68 574	3,0	13,9
5.	krakowicki	66 539	2,3	9,2
6.	Opole miasto	125 710	4,2	6,0
7.	namysłowski	43 826	2,5	17,4
8.	oleski	67 000	2,2	9,0
9.	opolski	135 313	4,7	12,3
10.	prudnicki	58 509	3,3	17,6
11.	strzelecki	78 975	2,2	9,7
12.	nyski	143 165	8,0	17,9

Źródło: GUS. Bezrobotni oraz stopa bezrobocia wg województw, podregionów i powiatów (Stan na koniec września 2011 r.)

Wykres 1. Prognoza liczby pracujących w woj. opolskim w latach 2009-2015 (w tys.)

Źródło: Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową

Wg prognozy opracowanej przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, w woj. opolskim do 2015 r. liczba osób pracujących utrzyma się na poziomie z roku 2011 r., tj. będzie wynosić ok. 343 tys. osób.

Działania w obszarze gospodarki społecznej powinny być również dostosowane do potrzeb osób, które w myśl ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy zostały uznane za będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy⁷. Wśród nich wymienić należy: bezrobotnych do 25 roku życia; bezrobotnych długotrwale; kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka; bezrobotnych powyżej 50 roku życia; bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych; bez doświadczenia zawodowego; bez wykształcenia średniego; bezrobotnych samotnie wychowujących co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia; bezrobotnych, którzy po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęli zatrudnienia oraz bezrobotnych niepełnosprawnych i po zakończeniu realizacji kontraktu socjalnego.

Raport Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej przedstawia odsetek osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy w poszczególnych województwach w stosunku do ogółu bezrobotnych⁸.

⁷ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2008 nr 69 poz. 415) Art. 49

⁸ MPiPS. Rynek pracy w Polsce w I półroczu 2011 r.

Tabela 7. Odsetek osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy w woj. opolskim oraz województwach o najniższych i najwyższych wartościach dla poszczególnych kategorii

Lp.	Kategorie	Województwa o najniższym odsetku	Woj. opolskie	Województwa o najwyższym odsetku
1.	bezrobotni do 25 roku życia	dolnośląskie 18,0%	22,2%	świętokrzyskie 27,6%
2.	bezrobotni powyżej 59 roku życia	podkarpackie 16,1%	24,2%	dolnośląskie 27,2%
3.	bezrobotne kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka	łódzkie 12,7%	19,9%	lubelskie 23,3%
4.	długotrwale bezrobotni	pomorskie 38,7%	44,3%	podkarpackie 54,3%
5.	bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych	podkarpackie 20,2%	28,7%	kujawsko-pomorskie 30,2%
6.	bezrobotni bez wykształcenia średniego	lubelskie 48,8%	61,0%	kujawsko-pomorskie 64,0%
7.	bezrobotni bez doświadczenia zawodowego	pomorskie 20,7%	24,6%	lubelskie 40,6%
8.	bezrobotni samotnie wychowujący co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia	świętokrzyskie, podkarpackie 4,8%	9,1%	zachodnio- pomorskie 12,9%
9.	bezrobotni, którzy po karze pozbawienia wolności nie podjęli zatrudnienia	podkarpackie 1,0%	1,7%	zachodnio- pomorskie 2,3%
10.	bezrobotni niepełnosprawni	lubelskie 3,5%	5,1%	lubuskie, łódzkie 7,6%

Źródło: MPiPS. Rynek pracy w Polsce w I półroczu 2011.

3. Pozostałe wskaźniki ekonomiczne

Przeciętne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej przypadające na 1 pracującego mieszkańca województwa wynosiło w II kwartale 2011 r. – 3 242,23 zł. Wartość ta uśredniona dla całego kraju wynosiła 3 329,06. W porównaniu do średniej krajowej zarobki w woj. opolskim są niższe o 2,6 %⁹.

Tabela 8. Przeciętne wynagrodzenie w woj. opolskim oraz w Polsce

Wyszczególnienie	Woj. opolskie		Polska (ogółem)	
	Kwota	Strukturalnie	Kwota	Strukturalnie
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w II kwartale 2011 r. w zł	3 242,23	97,4%	3 329,06	100%

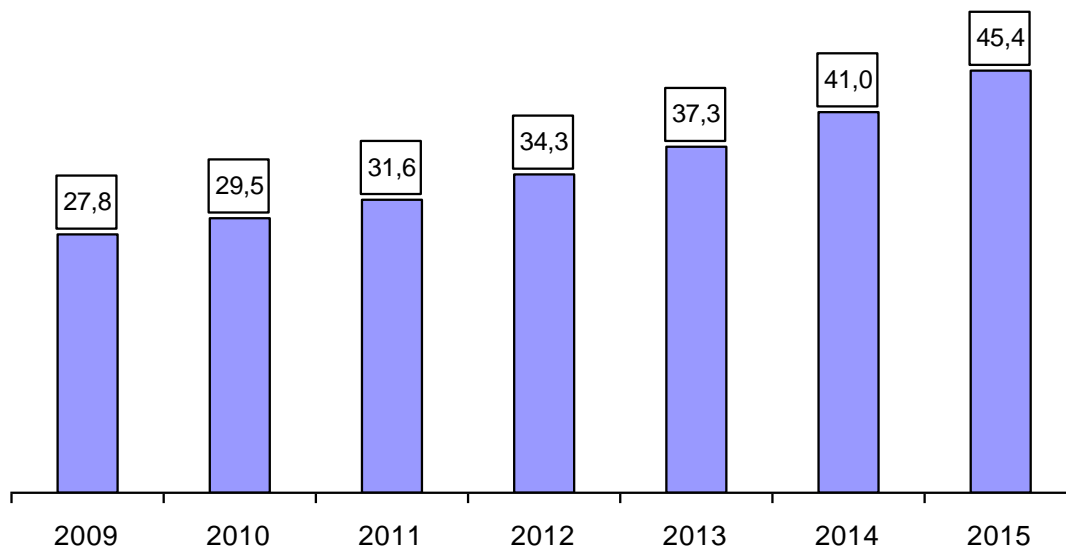
Źródło: GUS. Kwartalna informacja o rynku pracy w II kwartale 2011 r.

Opolszczyzna jest najmniejszym województwem w kraju, ale pod względem gospodarczym należy do grupy województw o średnim poziomie PKB. Nie jest liderem

⁹ GUS. Zatrudnienie i wynagrodzenia w gospodarce narodowej w I półroczu 2011 r.

wzrostu gospodarczego, ale nie znajduje się też w grupie regionów o najniższym PKB na mieszkańca.

Wykres 2. Prognoza wartości PKB *per capita* dla woj. opolskiego w latach 2009-2015 w tys. zł

Źródło: Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową

Zgodnie z danymi IBnGR do 2015 r. przemiany strukturalne w gospodarce woj. opolskiego będą przebiegały podobnie jak w gospodarce krajowej. Na Opolszczyźnie i w pozostałych regionach kraju wzrośnie znaczenie usług, w stosunku do pozostałych sektorów gospodarki – przemysłu, budownictwa i rolnictwa (jedyną różnicą między województwem, a Polską będzie większy spadek udziału budownictwa oraz przemysłu). Prognozy te wskazują możliwe kierunki rozwoju (o wysokim stopniu ogólności) przedsiębiorstw społecznych w województwie, które powinny szukać dla siebie niszy raczej w sektorze usług (co *de facto* czynią), a nie np. produkcji.

Na rozwój ekonomii społecznej w województwie opolskim ma wpływ szeroko rozumiana atrakcyjność inwestycyjna regionu. Wynika to z faktu, że przedsiębiorstwa społeczne ponoszą ryzyko ekonomiczne w takim samym stopniu jak firmy komercyjne. Atrakcyjność inwestycyjna jako syntetyczny wskaźnik jest rozumiana jako zdolność skłonienia do inwestycji, poprzez oferowanie korzyści lokalizacji możliwych do osiągnięcia w trakcie prowadzenia działalności gospodarczej ¹⁰. Województwo opolskie zostało sklasyfikowane przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową na 9 miejscu pod względem atrakcyjności inwestycyjnej w skali kraju ¹¹.

¹⁰ M. Nowicki (red.) *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski*. IBnGR. Gdańsk 2010, s.11

¹¹ M. Nowicki (red.) *Atrakcyjność inwestycyjna...*, s.65

Według informacji Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Opolu z czerwca 2011 r. niemal w całym województwie (wyjątek powiat prudnicki i miasto Opole) zanotowano wzrost rejestracji podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON – średnia dla województwa wyniosła 0,14 %¹². Z uwagi na wielkość, potencjał demograficzny oraz brak dużego ośrodka metropolitalnego w obrębie województwa, pozycję Opolszczyzny w przywołanym rankingu można uznać za stosunkowo wysoką. Należy jednak pamiętać, że podmioty ekonomii społecznej, pomimo ryzyka ekonomicznego, któremu podlegają na otwartym rynku mają za zadanie przede wszystkim wypracowywanie celów społecznych, a nie jedynie zysku ekonomicznego. Taka sytuacja powoduje, że sektor ten musi być wspierany i stymulowany poprzez działania pozarynkowe.

Dlatego też wydatki na rozwój ekonomii społecznej w woj. opolskim ponosi w znaczącej mierze samorząd terytorialny w ramach regionalnych działań w obszarze polityki społecznej. Jest to jednak wydatek, który w dalszej perspektywie czasu powinien się opłacić. Aktywizacja poprzez różne formy pracy i zatrudnienia w podmiotach gospodarki społecznej może zmniejszyć wydatki na pomoc społeczną w województwie. Zgodnie z danymi GUS uzyskanymi z Ministerstwa Finansów, w 2009 r. 11,7 % ogółu wydatków samorządu terytorialnego woj. opolskiego stanowiły wydatki na pomoc społeczną, a na pozostałe wydatki związane z polityką społeczną przeznaczanych jest 2,4% ogółu wydatków (są to średnie wartości w porównaniu do pozostałych województw). Znaczną część z nich stanowią wydatki przeznaczone na różnego rodzaju świadczenia pieniężne¹³. Podmioty gospodarki społecznej realizując postulat aktywizacji poprzez pracę mogą realnie zmniejszyć liczbę osób korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej.

4. Ubóstwo

Ubóstwo jako problem społeczny jest w znacznej mierze pochodną bezrobocia. Jest też jednym z podstawowych determinantów wykluczenia społecznego. Badania GUS o ubóstwie w 2010 r. - podobnie jak w latach poprzednich, potwierdzają, że zjawisko to ściśle powiązane jest z bezrobociem, niskim poziomem wykształcenia rodziców, ale także wielodzietnością i niepełnosprawnością¹⁴. Głębokie ubóstwo występuje dużo częściej wśród mieszkańców wsi niż miast (najniższe jest w dużych aglomeracjach powyżej 500 tys. mieszkańców). Jednocześnie zagrożenie ubóstwem dzieci i młodzieży jest znacznie silniejsze niż dorosłych.

¹² http://www.stat.gov.pl/opole/69_404_PLK_HTML.htm [dostęp 04.10.2011]

¹³ GUS. *Pomoc społeczna w 2009 r. — infrastruktura, beneficjenci, świadczenia*. Warszawa 2010, s. 69- 71

¹⁴ *Ubóstwo w Polsce w 2010 r.* (na podstawie badania budżetów gospodarstw domowych).

Materiał na konferencję prasową w dniu 26.07.2011 r. http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbrc/gus/PUBL_wz_ubostwo_w_polsce_2010.pdf [dostęp: 27.07.2011 r.]

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

koordynacja
na rzecz
aktywnej
integracji

Centrum
Rozwoju
Zasobów
Ludzkich

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

W 2010 r., w przeciwieństwie do innych regionów kraju, wskaźniki ubóstwa w woj. opolskim – podobnie jak w latach poprzednich - były najniższe w Polsce, tj.:

- ubóstwo egzystencjalne dotyczyło 3,5% gospodarstw domowych (średnio w Polsce 5,7%);
- ubóstwo relatywne (50% przeciętnych wydatków) dotknęło 13,3% gospodarstw (w kraju 17,1%);
- ustawowa granica ubóstwa objęła 5,7% rodzin (średnia w kraju 7,3%)¹⁵.

Mapa 1. Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim obliczony wg metody wzorca rozwoju – stan na 31.12.2010 r.

Legenda:
Stopień zagrożenia ubóstwem

wysoki	umiarkowany	niski	bardzo niski
0,000 - 0,500	0,501 - 0,600	0,601 - 0,700	0,701 - 1,000

Źródło: ROPS w Opolu

¹⁵ Tamże, s. 7.

Na podstawie cyklicznego badania określającego stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim (w oparciu o metodę *wzorca rozwoju*) ustalono, że w 2010 r. wysoki stopień zagrożenia ubóstwem wystąpił w 42 gminach Opolszczyzny, zlokalizowanych powiatach ¹⁶:

- nyskim (wszystkie 9 gmin: Głuchołazy, Kamiennik, Korfantów, Łambinowice, Nysa, Otmuchów, Paczków, Pakosławice i Skoroszyce),
- brzeskim (wszystkie 6 gmin: Brzeg, Skarbimierz, Grodków, Lewin Brzeski, Lubsza i Olszanka),
- namysłowskim (wszystkie 5 gmin: Domaszowice, Namysłów, Pokój, Świerczów i Wilków),
- głubczyckim (wszystkie 4 gminy: Baborów, Branice, Głubczyce i Kietrz),
- opolskim ziemskim (4 gminy: Murów, Niemodlin, Popielów i Tułowice),
- kluczborskim (3 gminy: Buczyna, Kluczbork i Wołczyn),
- prudnickim (3 gminy: Głogówek, Lubrza i Prudnik).
- kędzierzyńsko-kozielskim (3 gminy: Kędzierzyn-Koźle, Cisek i Polska Cerekiew),
- krapkowickim (2 gminy: Gogolin i Krapkowice),
- oleskim (2 gminy: Gorzów Śl. i Zębowice),
- strzeleckim (Ujazd).

W 2010 r. ok. 12% dzieci do 18 lat mieszkało w gospodarstwach domowych żyjących poniżej ustawowej granicy ubóstwa, a 8% żyło w warunkach poniżej poziomu egzystencji. Szacuje się, że dzieci i młodzież to ok. 30% populacji zagrożonej skrajnym ubóstwem, w tym szczególnie w rodzinach wielodzietnych (w 2010 r. nastąpił wzrost liczby rodzin wychowujących 3 i więcej dzieci, które zagrożone były skrajnym ubóstwem – z 21% do 24%) ¹⁷.

5. Podstawy programowe rozwoju ekonomii społecznej w woj. opolskim

Powstawanie i promocja podmiotów ekonomii społecznej zostały uznane za ważny czynnik rozwoju regionu, doceniony przez Samorząd Województwa Opolskiego. Znalazło to wyraz w uwzględnieniu działań na rzecz rozwoju gospodarki społecznej w ramach Wojewódzkiego Programu Pomocy i Integracji Społecznej na lata 2010 – 2015. W dokumencie wskazano na pozytywne funkcje ekonomii społecznej w rozwoju regionu i integracji obywateli. Przede wszystkim podkreślono, że gospodarka społeczna:

- przyczynia się do osiągnięcia spójności społecznej;

¹⁶ *Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim. Wielowymiarowa analiza porównawcza opracowana na podstawie metody wzorca rozwoju*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu, Stan na 31 grudnia 2010 r.

¹⁷ Tamże, s. 5.

- sprzyja wzrostowi zatrudnienia;
- wspiera walkę z ubóstwem;
- angażuje obywateli w realne działania na rzecz poprawy ich sytuacji;
- usprawnia proces zarządzania;
- zapewnia stabilny rozwój lokalnego rynku pracy, a wraz z nim dobrobyt całej społeczności¹⁸.

W Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego na lata 2000 – 2015 jednym z głównych priorytetów jest wyrównywanie poziomu społeczno-gospodarczego w skali województwa. Zrównoważony rozwój regionu powinien być wspomagany budową społeczeństwa obywatelskiego, w tym tworzeniem organizacji pozarządowych i integracją środowisk lokalnych, co z kolei stanowi podstawę rozwoju sektora ekonomii społecznej¹⁹.

Innym dokumentem akcentującym niepoślednią rolę gospodarki społecznej w kształtowaniu polityki społecznej województwa opolskiego jest Wojewódzka Strategia w zakresie Polityki Społecznej na lata 2002 - 2015. Dokument ten mimo, że nie wspomina bezpośrednio o potrzebie rozwoju gospodarki społecznej zwraca uwagę, że pomoc społeczna w działaniach na rzecz redukcji bezrobocia powinna oprzeć je na zasadzie decentralizacji. Decentralizacja jest tu tożsama z posiadaniem przez wspólnoty lokalne możliwości podejmowania samoistnych decyzji poprzez zlecenie zadań z zakresu pomocy społecznej organizacjom społecznym i kościelnym. Wiąże się to z wprowadzoną w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zasadą pomocniczości (subsidiarności), umacniającej uprawnienia obywateli i ich wspólnot²⁰.

Niezwykle istotnymi celem na rzecz integracji i budowy społeczeństwa obywatelskiego jest zwiększenie aktywności zawodowej i społecznej mieszkańców Opolszczyzny. Postulat ten został zawarty w Wieloletnim Planie Działań Na Rzecz Zatrudnienia do 2015²¹.

Program Współpracy Samorządu Województwa Opolskiego z Organizacjami Pozarządowymi i Podmiotami Prowadzącymi Działalność Pożytku Publicznego na lata 2010 - 2014 kładzie nacisk m.in. na konieczność kształtowania idei społeczeństwa obywatelskiego w świadomości społecznej, pobudzanie aktywności społecznej mieszkańców regionu, a także wspieranie samoorganizacji społecznej, a także różnorodnych form samopomocy²².

¹⁸ *Wojewódzki Program Pomocy i Integracji Społecznej na lata 2010-2015*, Opole listopad 2009, s. 3, 36-37, [dostęp 23.01.2011], na stronie: http://umwo.opole.pl/docs/program_pomocy_i_integrac.pdf.

¹⁹ *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego*, Opole 2005, s. 20, [dostęp 24.07.2011], na stronie: <http://umwo.opole.pl/docs/strategiarozwojuwojewództwaopolskiego.pdf>.

²⁰ *Wojewódzka Strategia w zakresie Polityki Społecznej na lata 2002-2015*, Opole, 2002, s. 75, [dostęp 24.07.2011], na stronie: http://www.rops-opole.pl/pobierz/pomoc/2010/Wojewodzka_strategia_w_zakresie_polityki_spolecznej_na_lata_2002-2015.pdf.

²¹ *Wieloletni Plan Działań Na Rzecz Zatrudnienia do 2015*, Opole 2008, s. 41, [dostęp 24.07.2011], na stronie: <http://www.wup.opole.pl/dokumenty/Wieloletni2015.pdf>.

²² *Program Współpracy Samorządu Województwa Opolskiego z Organizacjami Pozarządowymi oraz Podmiotami Prowadzącymi Działalność Pożytku Publicznego na lata 2010-2014*, Opole 2010, s. 5, [dostęp 24.07.2011], na stronie: http://umwo.opole.pl/docs/uch_swo_nr_497_xprog_wsp.pdf.

6. Organizacje pozarządowe w województwie opolskim

Rozwój ekonomii społecznej jest także pochodną rozwoju całego sektora pozarządowego, w tym organizacji niebędących podmiotami ekonomii społecznej lub będącymi nimi jedynie w określonych sytuacjach. Według badania Klon/Jawor w 2010 r. w woj. opolskim na każde 10 tys. mieszkańców regionu przypadało 20 fundacji i stowarzyszeń. Jest to wskaźnik bliskim średniej wartości dla całego kraju. Przy czym należy zaznaczyć, że w województwie opolskim odnotowano w latach 2005 – 2010 jeden z największych w kraju, przyrost nowych organizacji pozarządowych (w przeliczeniu na 10 tys. Mieszkańców)²³. Według danych stowarzyszenia Klon/Jawor²⁴ w 2010 r. w województwie opolskim zarejestrowano 4076 organizacji, w tym 382 organizacje posiadające status pożytku publicznego.

W kontekście funkcjonowania ekonomii społecznej jako sektora należy zaznaczyć, że za jego trzon można uznać przedsiębiorstwa społeczne²⁵. Są to np.: spółdzielnie socjalne będące jednocześnie elementem spółdzielczości jako wyodrębnionej formy podmiotów gospodarczych, mogących świadczyć także funkcje społeczne. Komponent spółdzielczy stanowi jedną z fundamentalnych podstaw gospodarki społecznej²⁶. Liczba podmiotów na Opolszczyźnie, które są klasyfikowane jako różnego typu spółdzielnie to 413 organizacji²⁷.

Tabela 9. Liczba organizacji pozarządowych działających w wybranych obszarach w woj. opolskim

Lp.	Obszar działania	Liczba organizacji
1.	Pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom w trudnej sytuacji życiowej	464
2.	Działalność na rzecz osób niepełnosprawnych	193
3.	Działalność na rzecz osób starszych	39
4.	Działalność charytatywna	112
5.	Przeciwdziałanie uzależnieniom i patologii	74
6.	Przeciwdziałanie bezrobociu, rozwój gospodarczy	247
7.	Promocja i organizacja wolontariatu	94
8.	Wspieranie NGO	30

Źródło: Baza Klon/Jawor

²³ Zob. J. Herbst, J. Przewłocka, *Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych. Raport z badania 2010*. Stowarzyszenie Klon/Jawor. Warszawa 2011, s.21

²⁴ <http://bazy.ngo.pl/>, [dostęp 10.10.2011]

²⁵ <http://www.ekonomiaspoleczna.pl/x/433225>, [dostęp 10.10.2011]

²⁶ J. Defourny, P. Develtere, *Ekonomia społeczna: Ogólnoswiatowy trzeci sektor*, s. 23, (w:) J.J Wygnański (red.), *Trzeci sektor dla zaawansowanych. Współczesne teorie trzeciego sektora – wybór tekstów*, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa 2006

²⁷ <http://bazy.ngo.pl/>, [dostęp 10.10.2011]

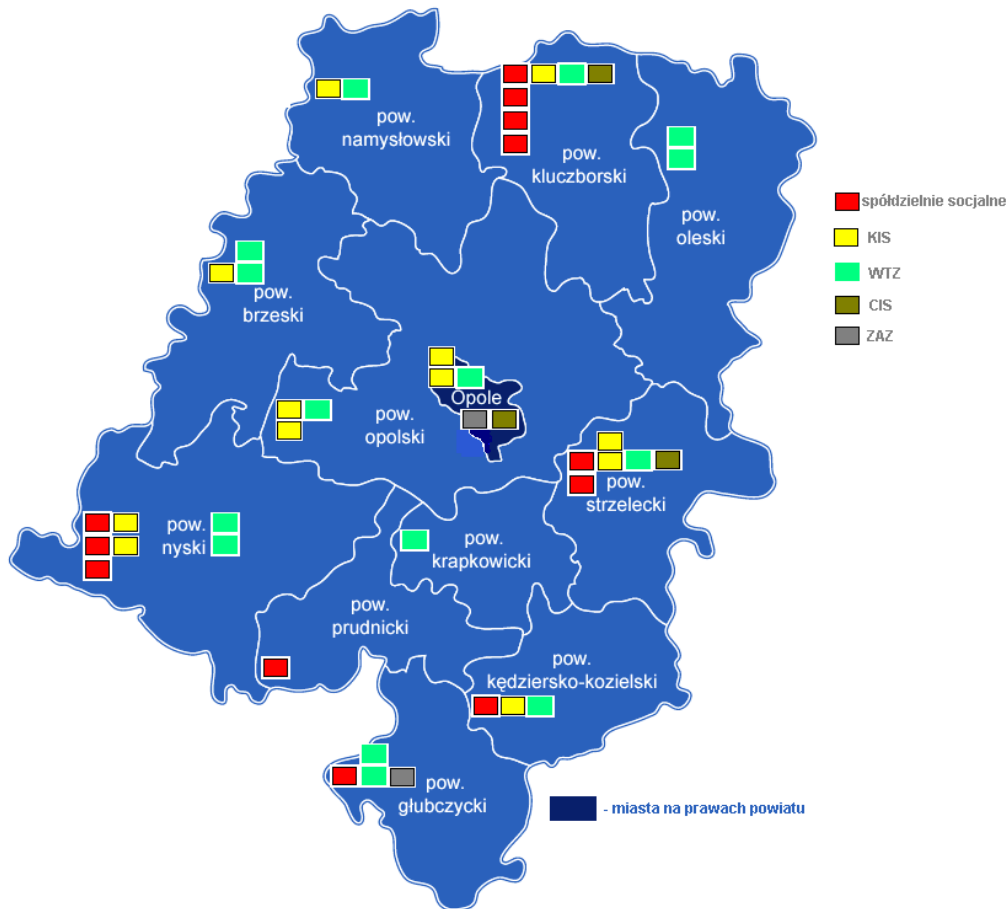
7. Podmioty ekonomii społecznej w woj. opolskim

W odróżnieniu od stowarzyszeń i fundacji, które generalnie nie posiadają zarobkowego charakteru i mogą być tworzone w innych celach niż aktywizacja zawodowa, podmioty ekonomii społecznej (chodzi tu głównie o spółdzielnie socjalne) prowadzą działalność gospodarczą, której zyski mogą być przeznaczane na tworzenie nowych miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Niemniej jednak w praktyce niezwykle trudno wyznaczyć jasną granicę pomiędzy organizacjami pozarządowymi działającymi nie dla zysku (*not for profit*), a podmiotami ekonomii społecznej funkcjonującymi raczej na zasadzie nie tylko dla zysku lub nie dla prywatnego zysku (*not only for profit* lub *not for private profit*). W pewnych sytuacjach stowarzyszenia i fundacje zaliczane są do podmiotów ekonomii społecznej, bywa też tak, że tworzą spółdzielnie socjalne, warsztaty terapii zajęciowej, kluby i centra integracji społecznej, czy zakłady aktywności zawodowej.

W woj. opolskim działają obecnie 43 podmioty ekonomii społecznej, tj.:

- 12 spółdzielni socjalnych (4 w gminie Byczyna, po 2 w Nysie i Strzelcach Opolskich, po 1 w Kędzierzynie-Koźlu, Skoroszycach, Głubczycach i Prudniku);
- 12 Klubów Integracji Społecznej (Grodków, Kędzierzyn-Koźle, Pokój, Głuchołazy, Nysa, Ozimek, Popielów, Zawadzkie, Byczyna, Strzelce Opolskie i 2 w Opolu);
- 2 Centra Integracji Społecznej (Byczyna, Strzelce Opolskie);
- 15 Warsztatów Terapii Zajęciowej (Głuchołazy, Kluczbork, Lewin Brzeski, Nysa, Olesno, Opole, Stare Siołkowice, Nowe Gołuszowice, Zawadzkie, Uszyce, Kędzierzyn-Koźle, Namysłów, Krapkowice, Brzeg i Głubczyce),
- 2 Zakłady Aktywności Zawodowej: w Opolu oraz w Branicach.

Mapa 2. Podmioty gospodarki społecznej w woj. opolskim

Źródło: ROPS w Opolu

Na podstawie badań empirycznych²⁸, przeprowadzonych na zlecenie ROPS w Opolu w 2010r., ustalono, że większość z badanych podmiotów posiada przynajmniej kilkuletnie doświadczenie – niemal 20% działa powyżej 10 lat, a 47% od 4 do 6 lat. Należy uznać to za pozytywny czynnik, który może świadczyć, że podmioty te z powodzeniem funkcjonują na lokalnym rynku. Spośród zatrudnionych w nich osób, znajdują się także te należące do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Najczęściej są to osoby niepełnosprawne oraz długotrwale bezrobotne. Badane podmioty niezbyt często korzystają z pomocy wolontariuszy – 44,4% w ogóle nie korzysta z wolontariatu. Tendencja ta może budzić niepokój, zwrócić uwagę na to, że wolontariat ma ogromne znaczenie w aktywizacji, a organizacje pozarządowe (w tym podmioty ekonomii społecznej) powinny w dużej mierze opierać się na pracy wolontariuszy. Znaczenie wolontariatu zostało docenione przez Parlament Europejski, który ustanowił rok 2011 Europejskim Rokiem Wolontariatu.

Istotną sprawą z perspektywy międzysektorowego partnerstwa jest współpraca większości badanych podmiotów z instytucjami administracji publicznej zarówno na szczeblu

²⁸ C. Miżejewskiego, M. Ołdak, *Ekonomia społeczna w woj. opolskim. Bilans otwarcia*. Opole 2010, [dostęp 23.01.2011], na stronie: <http://ois.rops-opole.pl/>.

powiatowym (86,4%), jak i gminnym (76,2%). Mimo, że oczekiwanym stanem byłyby wskaźniki bliskie 100%, to powyższe wartości należy uznać za czynnik bliski stanu pożądanego. Wskazuje on na budowanie partnerskich relacji między wymienianymi sektorami. Wspomniana współpraca przybierała formę zlecenia zadań (30,6%), wymiany informacji (27,8%) lub bezpłatnego użyczenia lokali i/lub sprzętu (22,2%). To właśnie zlecenie zadań przez administrację wydaje się wyjątkowo istotną kwestią, gdyż jest ono wyrazem stosowania zasady subsydiarności na poziomie lokalnym, choć w tym kontekście każda forma współpracy jest oczekiwana. Przedstawiciele sektora ekonomicznego jako najważniejsze przeszkody w relacjach z samorządem terytorialnym wskazywali na niechęć do współpracy administracji lokalnej, brak zaufania oraz niedostosowanie procedur konkursowych. Przeszkody we współpracy mogą wynikać (oprócz przeszkód natury strukturalnej) z istnienia negatywnych stereotypów i uprzedzeń, choć kwestia ta wymaga dodatkowych badań.

8. Spółdzielczość socjalna

To właśnie dynamiczny rozwój spółdzielczości socjalnej stanowi atut Opolszczyzny w procesie włączania sektora gospodarki społecznej w działania aktywizujące grupy defaworyzowane na tzw. otwartym rynku pracy i szerzej w działania z obszaru aktywnej polityki społecznej na poziomie regionalnym²⁹.

Tabela 10. Spółdzielnie socjalne w woj. opolskim

Lp.	Nazwa spółdzielni	Adres
1.	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna OGNIWO	47-220 Kędzierzyn-Koźle, ul. Matejki 29/1
2.	Spółdzielnia Socjalna Usługowo-Handlowo-Produkcyjna	46-220 Byczyna Polanowice 94
3.	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna "Polgraf"	46-220 Byczyna, ul. Basztowa 3/5
4.	Strzelecka Spółdzielnia Socjalna "SYDORAJ"	47-100 Strzelce Opolskie ul. Krakowska 4
5.	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna "NISSA"	48-300 Nysa, ul. Mazowiecka 1
6.	Spółdzielnia Socjalna "GRÓD"	46-220 Byczyna Biskupice
7.	Spółdzielnia Socjalna "LAS VEGAS"	46-220 Byczyna Polanowice 33
8.	Strzelecka Spółdzielnia Socjalna	47-100 Strzelce Opolskie ul. Wyszyńskiego 10
9.	Spółdzielnia Socjalna "MAKOWICE"	48-320 Skoroszyce Makowice 81
10.	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna "STUDIO DOBREGO SMAKU"	48-100 Głubczyce Boguchwałów 92
11.	Prudnicka Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna "DOBROMIR"	48-200 Prudnik, ul. Piastowska 28
12.	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna "PROFECTUS"	48-304 Nysa, ul. B. Prusa 1B/9

Źródło: ROPS w Opolu

²⁹ Zob. Obserwatorium Integracji Społecznej ROPS w Opolu, *Aktywna polityka społeczna w woj. opolskim – przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. Raport z badania regionalnego Obserwatorium Integracji Społecznej ROPS w Opolu*, Opole 2010, [dostęp 23.06.2011], na stronie: <http://ois.rops-opole.pl/>

Podmioty te działają na terenie 6 spośród 12 powiatów województwa. Najwięcej spośród nich zlokalizowanych jest w gminie Byczyna (powiat kluczborski) – 4 spółdzielnie. Należy podkreślić, że dwa z nowo założonych podmiotów to spółdzielnie osób prawnych. W takim przypadku niezbędna była współpraca lokalnych samorządów z osobami bezrobotnymi i zagrożonymi wykluczeniem społecznym. Stanowi to przykład wyraźnego wzrostu świadomości społecznej na temat możliwości stwarzanych przez gospodarkę społeczną.

Opolskie spółdzielnie socjalne skupiają swoją działalność przede wszystkim wokół następujących obszarów:

- usługi remontowo-budowlane;
- usługi porządkowe;
- pielęgnacja zieleni;
- usługi gastronomiczne (w tym działalność cateringowa);
- usługi hotelarskie;
- działalność w obszarze pomocy społecznej, tj. opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi;
- działalność szkoleniowo- doradcza;

9. Wsparcie dla podmiotów ekonomii społecznej³⁰

Partnerstwa oparte na zasadzie pomocniczości w celu redukcji bezrobocia, będącego główną przyczyną ubóstwa i wykluczenia społecznego są postulatami, których realizacja ma istotne znaczenie dla rozwoju ekonomii społecznej. Zostało to dostrzeżone przez Samorząd Województwa Opolskiego na poziomie długookresowych analiz. Na poziomie konkretnych działań Samorządu realizowany był projekt systemowy: „Wsparcie dla opolskiego modelu ekonomii społecznej”. Projekt realizowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu w okresie od września 2009 do grudnia 2010³¹, zakładał wsparcie dla podmiotów ekonomii społecznej, głównie poprzez doradztwo, szkolenia oraz promocję wykorzystującą publikacje artykułów i audycje radiowe. Wartość całego projektu wyniosła 935 270,00 zł. Adresatami działań projektowych były przede wszystkim osoby wykluczone społecznie z terenu województwa opolskiego oraz już istniejące podmioty gospodarki społecznej, a także wszelkie instytucje i osoby zainteresowane utworzeniem nowych podmiotów.

³⁰Informacje obecne w tej części artykułu są w dużej części pokrewne z tymi zawartymi w ekspertyzie C. Miżejewskiego, M. Ołdak, *Ekonomia społeczna w woj. opolskim. Bilans otwarcia*. Opole 2010., powstałej na zlecenie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Opolu.

³¹ Należy pamiętać, że wraz z zakończeniem działalności w ramach projektu ROPS w Opolu nie zaprzestano wsparcia instytucjonalnego i merytorycznego dla opolskiego sektora ekonomii społecznej. Wsparcie prowadzone jest przez Centrum Promocji i Rozwoju Gospodarki Społecznej.

Jednym z podstawowych celów tego projektu było wsparcie marketingowo – finansowo - księgowo, które objęło siedem podmiotów gospodarki społecznej z terenu województwa opolskiego oraz *coaching* (min. przeprowadzenie diagnozy potencjału gospodarczego opolskich podmiotów ekonomii społecznej, wskazanie kierunków rozwoju, analiza rynku usług i produkcji, przygotowanie biznes planów, analiza ryzyka, pomoc w wyszukiwaniu potencjalnych odbiorców usług i inne). Niezależnie od przeprowadzanych szkoleń podmiotom ekonomii społecznej zapewniono pomoc doradców i ekspertów biznesowych. Niemniej istotnym elementem projektu było przygotowanie strategicznych podstaw programowych i edukacyjnych dla spójnego i efektywnego rozwoju ekonomii społecznej w województwie opolskim. W ramach tego zadania opracowano i wydano podręcznik dotyczący strategii rozwoju gospodarki społecznej na Opolszczyźnie oraz międzysektorowego programu szkoleniowego³².

Pomimo kryzysu gospodarczego i dużej konkurencji na rynku opolskie spółdzielnie nadal funkcjonują, co najlepiej świadczy, że zastosowanie odpowiednio dobranych instrumentów wsparcia może przynieść wymierne, długofalowe korzyści.

Kolejnym ważnym elementem projektu było powołanie przy Marszałku Województwa – Opolskiej Grupy Doradczej. Zrzesza ona jednostki samorządu terytorialnego, instytucje rynku pracy, instytucje pomocy społecznej, organizacje pozarządowe (w tym ekonomii społecznej), a także środowisko naukowe oraz ludzi biznesu. Jej podstawowymi celami są:

- przygotowanie strategicznych podstaw programowych i edukacyjnych dla spójnego rozwoju ekonomii społecznej w województwie opolskim;
- poprawa dostępu do zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Głównym zadaniem Grupy jest opracowanie strategii odpowiednich działań na rzecz gospodarki społecznej w województwie, opracowanie programu szkoleń oraz upowszechnianie partnerstwa, a więc stworzenie odpowiedniego instrumentarium niezbędnego dla wykształcenia opolskiego modelu ekonomii społecznej poprzez:

- opracowanie strategii rozwoju gospodarki społecznej w województwie opolskim;
- wypracowanie jednolitego, międzysektorowego programu szkoleniowego;
- zainicjowanie i wdrożenie partnerstwa regionalnego uformowanego na bazie działań Grupy Doradczej.

Grupa Doradcza jest więc przykładem wielosektorowego partnerstwa na rzecz rozwoju gospodarki społecznej poprzez działania szkoleniowo-promocyjne (zwiększające świadomość społeczną mieszkańców województwa) oraz pozyskiwanie środków finansowych.

³² Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu, *Wsparcie dla opolskiego modelu ekonomii społecznej*, Opole 2010.

Ponadto Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu zainicjował i powołał Centrum Promocji i Rozwoju Gospodarki Społecznej. Rozwój sektora ekonomii społecznej na Opolszczyźnie wymaga stałego wsparcia ze strony instytucji, które odpowiadają za politykę społeczną w regionie. Większość instytucji otoczenia ekonomii społecznej takiego wsparcia udziela jedynie czasowo, w trakcie realizacji projektów finansowanych ze środków unijnych. Centrum jest gwarantem nieprzerwanego i stabilnego wsparcia dla opolskiego sektora ekonomii społecznej. Głównymi przesłankami do założenia Centrum były następujące aspekty:

- szybkość reakcji Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Opolu na ujawniające się problemy opolskiej przedsiębiorczości społecznej;
- trafne rozpoznanie sytuacji poszczególnych podmiotów ekonomii społecznej;
- możliwości wykorzystania lokalnego potencjału społecznego opartego o sektor ekonomii społecznej, przy jednoczesnym uwzględnieniu lokalnej specyfiki społeczno-gospodarczej.

Najważniejsze obszary wsparcia podmiotów obejmują: działania: informacyjne, konsultacyjne, szkoleniowe. Centrum udziela również pomocy w pozyskiwaniu funduszy unijnych oraz inicjuje projekty badawcze dotyczące sektora ekonomii społecznej realizowane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu lub zlecane zewnętrznym placówkom naukowym.

Oprócz działań realizowanych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu, przykładem inicjatywy wspierającej gospodarkę społeczną Opolszczyzny jest również projekt: „Ekonomia Społeczna – dla Ciebie i dla regionu, wyrównanie szans”. Realizatorami projektu są: Wojewódzkie Towarzystwo Walki z Kalectwem w Opolu działające w partnerstwie z Opolskim Centrum Kształcenia sp. z o. o. z Opola. Głównym celem realizowanych od lutego 2009 do czerwca 2010 działań było upowszechnienie wiedzy na temat ekonomii społecznej na terenie 11 gmin województwa. Wsparciem dla osób zainteresowanych zakładaniem działalności gospodarczej i społecznej w szeroko pojętym sektorze ekonomii społecznej było utworzenie Regionalnego Centrum Ekonomii Społecznej w Brzegu. W Centrum zainteresowane osoby mogły liczyć na pomoc merytoryczną, prawną oraz finansowo-księgową. Przez okres trwania projektu realizatorzy przeprowadzali warsztaty, seminaria oraz wyjazdy szkoleniowe promujące gospodarkę społeczną. W akcjach promocyjnych wykorzystywano wszystkie możliwe kanały informacji³³.

Kolejnym projektem wspierającym gospodarkę społeczną w województwie opolskim jest projekt „proES extra - kompleksowe działania na rzecz wzmocnienia ekonomii społecznej”. Realizatorami są w tym przypadku: Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej, we współpracy z Opolskim Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych oraz Opolskim Centrum Demokracji Lokalnej FRDL. Działania projektu przewidziane są na okres 23.11.2010 - 22.07.2012 i mają na celu: zwiększenie świadomości na temat działalności

³³ *Ekonomia społeczna dla Ciebie i dla regionu, Wyrównywanie szans. Zagadnienia z realizacji projektu POKL 07.02.02-16-008/08*, Brzeg 2010, s. 19-25.

sektora ekonomii społecznej w Polsce i na świecie, rozwój sektora w województwie opolskim oraz usprawnienie działalności organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów prawnych ekonomii społecznej³⁴.

Działania zrealizowane w ramach wymienionych projektów stworzyły podstawę systemową efektywnego rozwoju sektora gospodarki społecznej w województwie opolskim. Można przyjąć, że dzięki, między innymi tym działaniom w 2011 roku powstało pięć nowych spółdzielni socjalnych, a powstałe wcześniej - siedem pozostałych zdołało utrzymać się na rynku. Kolejne dwie spółdzielnie czekają na rejestrację. Rozwój spółdzielczości socjalnej jest znamienym przykładem na to, że podjęte działania przynoszą zakładane rezultaty, przyczyniając się do walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Działania te poprzez partnerstwo poszerzają świadomość społeczną, a tym samym mają zauważalny wpływ na rozwój społeczeństwa obywatelskiego.

Wspomniane inicjatywy wykorzystują środki Europejskiego Funduszu Społecznego Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Poddziałanie 7.2.2 Wsparcie Ekonomii Społecznej i są podane jako przykłady działań, gdyż oprócz nich ze wsparcia w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki korzystają również inne podmioty. Według informacji z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego do końca 2010 roku zawarto łącznie 10 umów z projektodawcami w celu realizacji wsparcia gospodarki społecznej.

ANALIZA SWOT ekonomii społecznej w woj. opolskim

ATUTY	SŁABOŚCI
<ol style="list-style-type: none"> 1. Zainteresowanie przedstawicieli samorządu województwa ekonomią społeczną. 2. Wzrost zainteresowania przedstawicieli samorządu terytorialnego organizacjami pozarządowymi jako partnerem i realizatorem zadań z zakresu polityki społecznej. 3. Dynamiczny rozwój podmiotów ekonomii społecznej w regionie. 4. Bogata instytucjonalnie oferta edukacyjna regionu – szkoły wyższe i ośrodki naukowe. 5. Możliwość pozyskania środków z EFS na prowadzenie szkoleń z zakresu ekonomii społecznej. 6. Rozwój w regionie sektora pozarządowego i jego zwiększająca się rola w realizacji zadań z zakresu polityki społecznej. 7. Korzystna pod względem gospodarczym lokalizacja regionu ze względu na dobrą dostępność komunikacyjną i rynki zbytu. 8. Dorobek historyczno – kulturowy regionu umożliwiający tworzenie atrakcyjnego produktu lokalnego. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niewystarczający zakres działań informacyjno-promocyjnych podmiotów ekonomii społecznej. 2. Stereotypy funkcjonujące w świadomości społecznej dotyczące działalności podmiotów ekonomii społecznej. 3. Brak działań monitorujących ekonomię społeczną w regionie. 4. Brak uwzględnienia w strategiach gminnych i powiatowych problematyki z zakresu ekonomii społecznej. 5. Brak wystarczającej wiedzy i umiejętności pracowników podmiotów ekonomii społecznej w zakresie zarządzania tymi instytucjami. 6. Instytucje finansujące nie dysponują ofertą dostosowaną do podmiotów ES – istnieją tylko narzędzia komercyjne, do których utrudniony jest dostęp. 7. Nierównomierny rozwój sektora ekonomii społecznej w regionie

³⁴ Informacje ze strony: <http://www.ocwip.pl/projekty/zobacz/proes-extra>.

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Działania w skali ogólnopolskiej na rzecz rozwoju ekonomii społecznej (działalność naukowo-badawcza, edukacyjna i legislacyjna). 2. Możliwość wspierania rozwoju podmiotów ES przez administrację publiczną z wykorzystaniem instrumentów aktywnej polityki społecznej, w tym EFS. 3. Wsparcie szkoleniowe i rozwój zasobów ludzkich w instytucjach sektora publicznego pod kątem przygotowania do współpracy z podmiotami ES. 4. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego. 5. Nowe technologie teleinformatyczne. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niewystarczające zaufanie przedstawicieli władz lokalnych do podmiotów ES. 2. Słabość rozwiązań legislacyjnych regulujących finansowanie podmiotów ES. 3. Instrumentalne traktowanie podmiotów ES przez podmioty administracji publicznej. 4. Niedostateczne zainteresowanie mediów promowaniem ES. 5. Niski poziom konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej na rynku usługowo – produkcyjnym. 6. Niski poziom innowacyjności podmiotów ekonomii społecznej.

*Opracowano w Obserwatorium Integracji Społecznej
Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Opolu
Opole, październik 2011 r.*